

YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE YAŞADIĞI SORUNLARA YÖNELİK BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI*

Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ**

Miray DAĞYAR***

ÖZET

Bu makalenin amacı, yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin eğitimde yaşadıkları sorunları anlamaya çalışmaktır. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden meta-sentez ve görüşme yöntemleri ile elde edilmiştir. Meta-sentez çalışmasına belirlenen ölçütleri taşıyan 22 çalışma dâhil edilmiştir. Yapılan görüşmenin çalışma grubu, Antalya'daki bir ilkökölde görev yapan 5 sınıf öğretmeni ve aynı okulda öğrenim gören 10 yabancı uyruklu öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Bulgulara göre, yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadığı sorunların ana kaynağının "Türkçe'yi bilmemeleri" olduğu anlaşılmıştır. Bu durumun öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı uyruklu öğrenci, ilkököl eğitimi, yabancı öğrenci sorunları, meta-sentez yöntemi

A META-SYNTHESIS STUDY ON THE PROBLEMS FACED BY FOREIGN STUDENTS IN EDUCATION

ABSTRACT

The purpose of this article is to try to understand the problems faced by foreign primary school students in education. The data of the research was obtained by meta-synthesis and interview methods, which are qualitative research methods. A total of 22 research studies meeting the specified criteria were included in the meta-synthesis. The study group of the interviews was limited to 5 classroom teachers working in a primary school in Antalya and 10 foreign students studying in the same school. The analysis of the data obtained from the interviews was conducted using content analysis. According to the findings, it can be said that the main source of the emerging problems is "the lack of knowledge of the Turkish language". Additionally, the findings revealed that foreign students who do not speak Turkish experience difficulties both academically and socially.

Keywords: Foreign student, primary school education, problems of foreign students, meta-synthesis method

1.GİRİŞ

Asırlardır insanlar farklı sebeplerle yaşadıkları yeri değiştirmek için başka yer arayışında olmuşlardır. İnsanların yer arayışlarına dayalı kitlesel hareketliliği incelendiğinde, göç hareketi olgusu ortaya çıkmıştır. Göç hareketini gerçekleştiren bireylere göçmen denilmektedir. Göçmenler, ekonomik seviyesini üst duruma getirmek ve yaşam kalitesini arttırıp, iyi şartlarda devam ettirebilmek için farklı coğrafyaya geçiş yapan bireylerdir (Deniz, 2014:177). Türkiye'ye özellikle son yıllarda çok fazla dış göç ve mülteci girişi olmuştur (Türkiye Göç Raporu, 2016). Günümüzde, birçok ülke vatandaşı, farklı kültürlerin birlikte hayatına devam ettiği bir ülke olan Türkiye'ye, yaşama, ticaret, tatil, öğrenim gibi nedenlerle yerleşmek için gelmektedir (Duygu, 2016). Başka bir toplumda yaşamaya karar veren bireylerin, yetiştiği toplumun kültürü ile yaşadığı toplumun kültürü arasındaki farklılıklar nedeniyle problemler yaşaması ve yaşatması kaçınılmazdır. Türkiye'nin önemli turizm şehirlerinden biri olan Antalya'ya, dışarıdan yoğun göç hareketi yaşanmaktadır. Antalya'ya yerleşen yabancı nüfus, sosyal, sağlık, eğitim vb. bütün ihtiyaçlarını Antalya'da karşılamaktadır. Antalya'ya yerleşen yabancıların, çocuklarının eğitim ihtiyacını ülkemizde karşılıyor olması, bazı okullardaki sınıflarda yabancı öğrenci sayılarında yoğunluk yaşanmasına neden olmakta ve eğitim-öğretim açısından sorunlar yaşanabilmektedir (Duygu, 2016). Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci olan öğretmenlerin yararlanabileceği özel bir öğretim programı yoktur. Bireylerin

* Bu çalışma birinci yazarın, ikinci yazar danışmanlığında yaptığı "Yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadığı sorunlara yönelik bir meta-sentez çalışması" isimli yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD, Eğitim Programları ve Öğretim, aylinaltinisik@hotmail.com, ORCID:0000-0002-2340-7087

*** Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim ABD, mdagyar@akdeniz.edu.tr, ORCID:0000-0002-7129-9236

eğitiminde ilköğretim döneminin ve sınıf öğretmenlerinin etkisi fazladır. İlk bilgi ve davranışların edinildiği ilköğretim çağında olan sığınmacı öğrencilerin yaşamlarına devam edebilmeleri, eğitim aldıkları okulların düzenine uymaları, hayatlarındaki kötü durumlardan uzaklaşabilmeleri öğretmenlerinin bakışı ve tavrıyla doğrudan ilişkilidir (Sağlam ve Kanbur, 2017:311).

Türkiye’de yaşayan yabancıların dağılımını öncelikle iş imkânı, iklim, ekonomik durum, aynı uyruğa sahip vatandaşların bir arada olma isteği gibi unsurlar etkilemektedir. Özellikle Batı ve Doğu Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye göç edenler, yaşamak için Akdeniz ve Ege Bölgesi’ni seçmektedir. Nitekim en fazla yabancı sayısı 478.335 ile İstanbul’da bulunmaktadır. İkinci sırada 95.259 kişi ile Ankara gelmektedir. Antalya 91.072 kişi ile üçüncü sırada gelerek yabancılar için tercih edilir bir şehir olduğunu göstermektedir. Tunceli ise 45 yabancı ile ülkemizde en az yabancıya sahip şehirdir (GİM, 2020).

Alanyazında yabancı uyruklu ilköğretim öğrencileri ile ilgili akademik çalışmalar bulunmaktadır (Polat, 2012; Güngör, 2015; Duygu, 2016; Şimşir ve Dilmaç, 2018; Güngör ve Şenel, 2018). Farklı ülkelerden gelen yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sorunlarına yönelik yapılan birçok araştırma öncelikle dil problemi nedeniyle öğrencilerin uyum problemleri yaşadığını göstermektedir (Polat, 2012; Güngör, 2015; Duygu, 2016). Yapılan çalışmalar incelendiğinde problemler; akademik sorunlar, dil ve iletişim sorunları, sosyal ilişkilerde yaşanan sorunlar, kültür farklılığı şeklinde temalara ayrılmıştır (Şimşir ve Dilmaç, 2018; Güngör ve Şenel, 2018). Bu çalışmalarda öğrencilerin problemleri ile ilgili nitel ve nicel verilere dayalı bulgulara ulaşılmıştır. Ancak literatürde, yabancı öğrenci sorunları ile ilgili yapılan araştırmaları bütüncül bir yaklaşımla inceleyen çalışmanın olmadığı görülmüştür. Yapılan çalışma ile literatürdeki bu eksikliği gidermek amaçlanmaktadır. Görüşme verileri ile meta-sentez çalışması bulgularını birleştirerek ulaşılan sonuçlar sayesinde özgün bir çalışma olacağı düşünülmüştür. Bu çalışmada; yabancı uyruklu ilköğretim öğrencileri ile ilgili literatürde yapılan araştırmalar incelenerek, çalışmalarda ulaşılan bulguların sentezlenmesi ve mevcut durumdaki problemleri belirleyip problemlere çözüm önerileri sunmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla “Yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin öğretme-öğrenme sürecinde yaşadığı sorunlar nelerdir?” araştırma sorusu oluşturulmuştur. Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. Yabancı uyruklu ilköğretim öğrencileriyle ilgili yapılmış çalışmalarda hangi sorunlara ulaşılmıştır?
2. Yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin sorunları için çalışmalardaki çözüm önerileri nelerdir?
3. Yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerine eğitim veren öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
4. Yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

2) YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Nitel bir yaklaşımla desenlenen bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden meta-sentez yöntemi ile görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, katı ve kurallara bağlı olmadan çalışma fırsatı sağlaması nedeniyle araştırmacının, araştırma stratejisini oluşturmasına ve araştırmayı gerçekleştirmesine yardımcı olur (Karataş, 2017:72). Çalışma, Türkiye’de eğitime devam eden yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin yaşadıkları sorunları belirlemeyi ve sorunlara yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda farklı çözüm önerileri geliştirmeyi amaçladığından dolayı iki kısım halinde ele alınmıştır. Birinci kısımda, benzer nitel araştırma bulgularını bir araya getirip yorumlayarak yeni bulgulara ulaşmayı sağlayan meta-sentez yöntemi kullanılmıştır. Meta-sentez çalışmalarında güvenilirliğin, denetlenebilirliğin ve uygunluğun korunması gerekir, bu nedenle meta-sentez bir raporlaştırma işi değil, bulguları yorumlayıcı ve bütünleştirici niteliğe sahip bir yöntemdir (Saraçoğlu, 2015:56).

Araştırmanın ikinci kısmı ise nitel bir durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışmaları, bir olgunun ya da olayın derinlemesine incelenmesine olanak tanıyarak ilgili konuda nasıl ve niçin sorularına cevap bulunmasına yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2013:290). Yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadığı ya da sebep olduğu sorunlar hakkında öğretmen ve yabancı öğrencilerin görüşlerini belirleyebilmek için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, sözel iletişim yollarını kullanarak veri toplama yöntemi iken yarı-yapılanmış görüşme, belirli bir plana göre ilerleyen fakat görüşmeciyi aşırı kısıtlamayan görüşme tekniğidir (Karasar, 2019).

2.2. Çalışma Grubu**2.2.1. Meta-senteze Dahil Edilen Araştırmalar**

Çalışmada öncelikle, meta-sentez çalışmalarının aşamalarına uygun olarak araştırma sorusu belirlenmiştir. Araştırma verilerini toplamak ve kuramsal boyutun oluşturulması amacı ile araştırma sorusuna uygun alanyazın taranmıştır. Anahtar kelime olarak “yabancı öğrenci sorunları”, “ilkokul yabancı öğrenci” kelime grupları kullanılmıştır. Araştırmada, meta-senteze dahil edilme ölçütleri aşağıda belirtilmiştir:

- İlkokul kademesindeki yabancı öğrencilerle ilgili nitel çalışma olması,
- YÖKTEZ veri ağındaki ilgili tezlerin tam metnine ulaşılabilir olması,
- ERIC, SSCI, ULAKBİM, EBSCO ve ASOS, HIC, Emerald veri tabanlarında yer alması ve Google Akademik arama motorunda erişim engeli olmaması,
- Aralık 2022 tarihine kadar Türkiye’de yapılmış bir çalışma olması.

Alanyazın taramasında 39 çalışmaya ulaşılmış, bu çalışmalar arasından ilkokul öğrencileri ile yapılmış 27 çalışma tespit edilmiştir. Tespit edilen çalışmalardan nicel ya da karma desen kullanılmış olan 5 çalışma belirlenen ölçütlere uymadığı için meta-senteze dâhil edilmemiştir. Sonuç olarak araştırmanın ölçütlerine uygun olan, 4 yüksek lisans tezi ve 18 makaleye ulaşılmıştır. Belirlenen 22 çalışmanın ölçütlere uygunluğu ikinci bir konu alanı uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Meta-sentez çalışmasına dâhil edilen çalışmalar Tablo 1’ de yer almaktadır.

Tablo 1. Meta-sentez Çalışmasına Dâhil Edilen Araştırmalar

Araştırma Kodu	Yazar	Yılı-Türü	Araştırma Adı
A1	Gizem Alkalay Bilgen Kırıl Ali Rıza Erdem	2021-Makale	“İlkokul Yöneticilerine ve Sınıf Öğretmenlerine Göre Suriyeli Sığınmacı Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”
A2	Halil İçöz	2019-Yüksek lisans tezi	“İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar”
A3	Buse Kömürcü	2019-Yüksek Lisans Tezi	“Sınıfta Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenlerin, Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Varlıklarına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi”
A4	Rana Anış	2019-Yüksek Lisans Tezi	“Devlet İlkokullarında Eğitim Gören Suriyeli Öğrencilerin Akademik Başarılarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”
A5	Zeynep Şimşir, Bülent Dilmaç	2018-Makale	“Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Gördüğü okullarda Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”
A6	Ayhan Koçoğlu, Tuğba Yanpar Yelken	2018- Makale	“Suriyeli Öğrencilere Türkçe Dil Becerileri Kazandırma Sürecinde İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programları ile İlgili Öğretmen Görüşleri”
A7	Fisun Güngör, E. Aysin Şenel	2018-Makale	“Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Eğitim-Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”
A8	Övgü Dönüş Coşgun, Orhan Karamustafaoğlu	2017- Makale	“İlkokul Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Mülteci Öğrencilerin Madde Kavramına İlişkin Düşünceleri”
A9	Cahit Erdem	2017- Makale	“Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri”
A10	Hüseyin Vehbi İmamoğlu, Erem Çalışkan	2017-Makale	“Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Devlet Okullarında İlkokul Eğitimine Dair Öğretmen Görüşleri: Sinop İli Örneği”
A11	Emel Sarıtaş, Ümran Şahin, Gülsüm Çatalbaş	2016-Makale	“İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar”
A12	Soner Doğan Çetin Özdemir	2019-Makale	“Sivas İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul İklimine Etkisine İlişkin Görüşlerin İncelenmesi”
A13	Yasin Sılğan	2022-Yüksek lisans tezi	“Okul Yöneticileri ve Öğretmenler Gözüyle Suriyeli Öğrencilerin Eğitimde Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi”
A14	Mehmet Turan Faysal Polat,	2017-Makale	“Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”

A15	Musa Çalışır, Hatice Özasan	2021-Makale	“Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması”
A16	Mevlüt Kara, Mehmet Özeneç	2021- Makale	“Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Odaklanan Araştırmaların Eğilimleri: Betimsel İçerik Analizi”
A17	Mehmet Arif Bozan, Ahmet Oğuz Karaman, Engin Karahan	2021- Makale	“İlkokullarda Eğitim Gören Suriyeli Öğrencilerin Uyum Sürecinin İncelenmesi”
A18	Sevda Kubilay, Sait Akbaşlı	2021-Makale	“Geçici Koruma Altındaki Öğrencilerin Öğretme-Öğrenme Ortamı Bağlamında Okula Uyumu”
A19	Nihal Yıldız Yılmaz, Erdal Demir	2021-Makale	“Sınıf Öğretmenlerinin Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Sorunları ile Çözüm Önerilerinin Değerlendirilmesi”
A20	Nurhan Atalay, Zeynep Kılıç, Burcu Anılan, Hüseyin Anılan, Şengül S. Anagün	2021-Makale	“Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Okullarındaki Eğitimleri: İlkokul Öğretmenlerinin Deneyimleri”
A21	Mehmet Ayhan Koşak, Ramazan Atasoy	2022-Makale	“Suriyelilerin Temel Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Şanlıurfa İli Özelinde Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Sorunlar”
A22	Ali Kaya	2022- Makale	“Suriyeli Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Zorluklar”

Tablo 1’ de görüldüğü gibi, meta-senteze dahil edilen çalışmalar A1, A2, A3, ..., A22 olarak kodlanmış ve geçerliği sağlayabilmek adına tarafsız bir şekilde incelenmiştir. Bu amaçla bir kodlama formundan yararlanılmıştır. Kodlama formu değişkenleri: çalışmanın amacı, örneklem grubu, yayın türü, yayın yılı, araştırma deseni, veri analiz tekniği ve elde edilen bulgulardır. Tablo 2’de meta-senteze dahil edilen çalışmaların, kodlama formundaki değişkenlere göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 2. Meta-Senteze Dahil Edilen Çalışmaların Betimsel Dağılımı

Meta-senteze dahil edilen çalışmaların örneklem grubu dağılımı		
Örneklem Grubu	Çalışmalar	Frekans (f)
Suriyeli (Mülteci) öğrenciler	A1, A4, A8, A9, A13, A16, A17, A18, A20, A21, A22	11
Yabancı Uyruklu öğrenciler	A2, A3, A5, A6, A7, A10, A11, A12, A14, A15, A19	11
Toplam		22
Meta-senteze dahil edilen çalışmaların yayın türlerine göre dağılımı		
Yapılan çalışmalar	Yayın Türleri	f
Yüksek Lisans Tezi	A2, A3, A4, A13,	4
Makale	A1, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22	18
Meta-senteze dahil edilen çalışmaların yıllara göre dağılımı		
Çalışmalar	Yıllar	f
A13, A21, A22	2022	3
A1, A15, A16, A17, A18, A19, A20	2021	7
A2, A3, A4, A12	2019	4
A5, A6, A7	2018	3
A8, A9, A10, A14	2017	4
A11	2016	1
Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların araştırma desenine göre dağılımı		
Çalışmalar	Araştırma Deseni	f
A1, A2, A4, A5, A7, A8, A9, A12, A15, A17, A18, A21	Durum çalışması	12

A3, A6, A11, A13, A14, A19, A22	Olgu bilim	7
A10	Tümevarım analizi	1
A16, A20	Tarama (Betimsel)	2
Meta-senteze dahil edilen çalışmaların veri analiz tekniğine göre dağılımı		
Veri Analiz Teknikleri	Çalışmalar	F
İçerik analizi	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A11, A12, A13, A14, A15, A17, A18, A19, A21, A22	18
Betimsel analiz	A9, A16	2
Tümevarım yoluyla analiz	A10, A20	2
Meta-senteze dahil edilen çalışmaların amacına göre dağılımı		
Amaç	Çalışmalar	F
Yabancı öğrencilerin sorunları	A1, A2, A7, A10, A13, A14, A16, A17, A20, A22	10
Öğretmenlerin ve yöneticilerin yaşadıkları sorunlar	A5, A9, A11, A13, A14, A16, A17, A18, A19, A20, A21	11
Akademik konular	A4, A6, A8, A15, A16, A17	6
Tutum	A3, A12, A16	3

Tablo 2’de çalışmaların yapıldığı örneklem grubunun, Suriyeli (mülteci) öğrenciler ve yabancı uyruklu öğrenciler şeklinde ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bunun nedeni Türkiye’de bazı şehirlerde yoğunluk gösteren mülteci öğrencilerdir. Suriye’deki olaylar nedeniyle Türkiye çok sayıda göçmene kapılarını açmıştır (Bozbeyoğlu, 2015; Moralı, 2018). Yabancılarla yapılan nitel çalışmaların %50’si sadece mülteci öğrencilerle, %50’si ise farklı yabancı uyruklara sahip öğrencilerle yapılmıştır. Meta-analize dahil edilen çalışmaların amacına yönelik dağılım incelendiğinde, bazı çalışmaların birden fazla amaca yönelik yapılmış olması nedeniyle, çalışmalarda yabancı öğrencilerin ve bu öğrencilerin öğretmenlerinin yaşadığı sorunlara ağırlık verildiği belirlenmiştir.

2.2.2. Görüşme Yapılan Çalışma Grubu

Araştırmanın ikinci kısmında çalışma grubunu Antalya ili Konyaaltı ilçesinde bulunan yabancı öğrenci sayısının çok olduğu bir ilkokulda görevli öğretmen ve yabancı öğrenciler oluşturmaktadır. Görüşme yapılan çalışma grubu, nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay erişilebilir durum örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde; detaylı inceleme gerçekleştirmek maksadıyla çalışmadaki amaca hizmet eden zengin bilgi durumlarının seçilerek kullanılması hedeflenirken; “durum örnekleme yöntemi, örneklemin araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıdaki durumdan tipik olan biriyle oluşturulmasıdır” (Büyüköztürk, 2012). Kolay erişilebilir durum örnekleme ile belirlenen, araştırmanın yapıldığı ilkokulda 2020-2021 eğitim-öğretim yılında toplam 220 kayıtlı yabancı uyruklu öğrenci vardır. Okulda 19 farklı ülkeden yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır. Okuldaki öğrencilerin %28,20’si yabancı uyrukludur, en fazla yabancı öğrenci uyuğu Rusya Federasyonu’na aittir. 5 sınıf öğretmeni ve 10 yabancı uyruklu dördüncü sınıf öğrencisi çalışma grubuna katılmıştır. Nitel çalışmalarda araştırmacı; az sayıda kişiden oluşan çalışma grubuyla görüşmeye katılanların yaşadığı gerçek tecrübeleri onların ifadelerini kullanarak belirlemeye çalışır (Başkale, 2016). Öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3, Ö4 ve Ö5; öğrenciler Y1, Y2, …, Y10 şeklinde kodlanmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada, meta-senteze dâhil olan çalışmalar detaylı olarak incelenmiş, elde edilen veriler kayıt altına alınmış ve araştırmacı tarafından bir kodlama formu oluşturulmuştur. Kodlama formunda, her bir çalışmanın adı, yılı, yayın türü, yazarı, örneklem bilgileri, deseni, kullanılan yöntem ve teknikleri, amaçları, belirlenen sorunlar ve çözüm önerileri not alınmıştır. Kodlama formunun uygunluğu, bir konu alanı uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacının belirlediği kodlar bağımsız başka bir uzmana sorulmuş ve tekrar kodlaması istenmiştir. İki farklı kodlama karşılaştırılmış ve ortak kodlar belirlenmiştir. Daha sonra iki konu alanı uzmanın birbirinden bağımsız tüm çalışmaları kodlaması istenmiş ve kodlamalar arasındaki Kohen Kappa tutarlılık katsayısı 0.850 düzeyinde anlamlı olarak hesaplanmıştır (Landis ve Koch, 1977).

Araştırmada, öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı verilerin toplanabilmesi için gerekli etik kurul ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü izni alınmıştır. Ayrıca, katılımcıların görüşmelere kendi istekleri doğrultusunda

katılmalarını sağlamak amacıyla öğrenci velilerinin ve öğretmenlerin görüşmelerden önce bilgilendirilmiş onam formunu doldurmaları sağlanmıştır. Görüşme için öğrencilerin, öğretmenlerin ve araştırmacının uygun gördüğü tarihler belirlenerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmenler ve öğrencilerden alınan görüşler için Güngör'ün (2015:142) çalışmasında kullandığı görüşme formundan yararlanılarak araştırmacı tarafından görüşme soruları havuzu geliştirilmiştir. Uzman görüşü ve pilot görüşmeler sonucunda, soruların işlevselliği için gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiş ve gerekli izinler alındıktan sonra yarı yapılandırılmış görüşme formları katılımcılara uygulanmıştır.

Görüşmeler araştırmacı tarafından katılımcıların izni dahilinde ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme, araştırmacının katılımcıdan sesli olarak görüşme izni alması, kayıt ortamı, tarih ve saati ifade etmesi ve görüşme sorularını yöneltmesi biçiminde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar sorulara istedikleri gibi cevap vermiştir. Öğretmen ve öğrenciler için hazırlanan görüşme formu soruları aşağıda verilmiştir.

Öğretmen Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları:

- Sınıfınızda yabancı öğrenci/ öğrencilerin olması hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Sınıfınızda yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar genel olarak nelerdir?
- Sınıfınızdaki diğer öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik davranışları nasıldır?
- Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrenciler öğrenme öğretme sürecinde hangi sorunları yaşıyorlar?
- Sınıfınızda ya da okulunuzda bu sorunların çözümüne yönelik neler yapılmaktadır?
- Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümü için sizin önerileriniz nelerdir?

Öğrenci Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları:

- Türkiye'yi seviyor musun? Anlatır mısın?
- Türkiye'de Türk öğrencilerle birlikte eğitim görme konusunda neler düşünüyorsun?
- Başka bir ülkede yaşamın zorlukları nelerdir? Bahseder misin?
- Sınıftaki diğer arkadaşlarıyla ve öğretmeninle (öğretmenlerinle) ilişkiniz nasıl?
- Okulda ya da sınıfta eğitiminle ilgili yaşadığın sorunlar neler?
- Okulda ya da derste bir sorun yaşadığında bunu çözmek için neler yapıyorsun, kimlerden yardım alıyorsun?
- Sorunlarını çözmek için okulda ya da sınıfta neler yapılıyor? Akademik başarının artması için okulda ya da sınıfta başka neler yapılmasını isterdin?
- Bu konuyla ilgili söylemek istediğin başka bir şey var mı?

2.4. Veri Toplama Süreci

Çalışmada, bilimsel araştırmalardan elde edilen verilerin niteliğini desteklemek amacıyla veri kaynaklarının çeşitlenmesine başvurulmuştur. Veri çeşitlemesi, aynı sorun hakkında farklı koşullarda elde edilmiş verilerin karşılaştırılmasıdır (Türnüklü, 2001:10). Yapılan çalışmada da meta-sentez yöntemi ile elde edilen veriler, görüşme yöntemiyle desteklenmiştir.

Meta-senteze dâhil edilecek çalışmalar detaylı olarak incelenmiş, her bir çalışmaya ait; adı, yılı, yayın türü, yazarı, örneklem bilgileri, deseni, kullanılan yöntem ve teknikleri, amaçları, belirlenen sorunlar ve çözüm önerileri kayıt altına alınmıştır. Tablolar halinde tüm çalışmalara ait açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Araştırmada, öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı verilerin toplanması için gerekli izinler alınmış ve görüşmelere katılımcıların gönüllü katılmaları sağlanmıştır. Görüşmeler 2021-2022 bahar döneminde araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formlarından yararlanılarak yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verileri Çözümleme Yöntemleri

2.5.1. Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaları Çözümleme

Bu çalışmada, meta-senteze dahil edilen çalışmaların çözümlemesi, tematik sentezleme metodu ile yapılmıştır. Tematik sentezleme, araştırma sonuçlarının tek tek kodlanması yoluyla oluşturulan betimsel temaların bir araya getirilerek ana temaların oluşturulması aşamalarından oluşur (Thomas ve Harden, 2008:2). Çalışmanın çözümleme (analiz) aşamasında önce problem durumuna uyan çalışmalar belirlenmiş ve incelenmiştir. Kodlama kullanılarak ulaşılan verilerden yararlanılarak sorun kodları belirlenmiştir. Meta-sentez

çalışmasının aşamalarına uygun olarak çalışmalar analiz edilmiştir. Verilerin analizi yapılırken, çalışmanın problem durumu ve alt problemlerine uygun temalar belirlenerek yapılan inceleme sonucunda, genel sonuçlara ulaşılmış ve sentezleme yapılmıştır.

Çalışmada, hazırlanan kodlama formu kullanılarak meta-senteze dahil edilen çalışmalar detaylı olarak incelenip tema ve alt temalar belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonuçlarına göre belirlenen temalar ve alt temalar şu şekildedir:

1. Öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar
 - Dil problemleri
 - Akademik başarısızlık
 - Eğitim programlarının yabancı öğrencilere uygun olmaması
2. Öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar
 - Uyum problemleri
 - Kültür farklılığı
 - İletişim sorunları
3. Öğretmenlerin yabancı öğrenciler nedeniyle yaşadığı sorunlar
 - Dil sorunu
 - Ders sırasında yaşanan davranış problemleri
 - Yabancı veliler ile yaşanan iletişim eksikliği

Çalışmalarda belirlenen sorunlara ait temalar dışında, sorunların çözümüne yönelik öneriler de bir başlık altında temalaştırılarak incelenmiştir. Sorunların çözümünün ayrı bir başlık olarak ele alınmasının nedeni; yabancı öğrencilerle ilgili sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm önerileri şeklinde incelemeyi amaçlamaktır.

2.5.2. Görüşmede Elde Edilen Verileri Çözümleme

Çalışmanın görüşme tekniği kullanılan ikinci kısmında, içerik analizi yöntemi tekniklerinden biri olan kodlama tekniği uygulanmıştır. “Kodlama, kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümlerin, araştırmacı tarafından tanımlayıcı sözcük ya da sözcük gruplarıyla isimlendirilmesidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013:242). Görüşme verileri elde edildikten sonra hiçbir değişiklik yapılmadan transkript edilerek düzenlenmiştir. Transkript işi gerçekleştirildikten sonra veriler tekrar okunarak veri analizi aşamasına geçilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen verileri kullanarak yaşanan sorunları belirlemek için inceleme aşamasında içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Görüşme verileri sonucunda elde edilen metinler incelenmiş alt problemler belirlenmiştir. Bunlar; yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlar, öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm önerileridir. Görüşme verilerinin kodlanması işlemi içerik analizinin ilk aşamasıdır. Görüşmelerde elde edilen veriler belirli bir kelime ya da kelime grupları ile kodlanmıştır. Görüşme verilerinden elde edilen temalar tablo ve şekiller kullanılarak da yorumlanmıştır. Temaları desteklemek için gönüllü katılımcıların doğrudan ifadelerine çalışmada yer verilmiştir.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın dış geçerliği, hedeflenen şeyin doğru bir şekilde ölçülebilmesidir (Karasar, 2019). Çalışmada bu amaçla; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi, yorumlanması ve bulguları ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır.

Bilimsel çalışmalarda tutarlık (güvenirlik), aynı işlemleri yaparak benzer sonuçları elde edebilme derecesidir (Karasar, 2019). Meta-sentez çalışmasında kodlamalar dikkatli şekilde yapılmıştır. Kodlamanın güvenilirliği için meta-sentez konusunda bilgisi olan iki uzmandan araştırmaların %12,5’ ini kapsayan ve araştırmalar arasından rastgele seçilen 2 çalışmayı kodlama formuna uygun olarak yeniden kodlaması istenmiştir. Yapılan kodlamalar sonucunda güvenilirlik hesaplaması için Kohen Kappa tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Çalışmanın görüşme aşamasında, gönüllü katılımcılar seçilerek rahat bir ortamda ve süre kısıtlaması olmadan görüşmelerin yapılması sonucunda samimi ve doğru cevaplar almaya çalışılmıştır. Araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak için tüm katılımcıların cevapları yorum yapılmadan doğrudan yazılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Meta-Sentez Çalışması Sonucu Ortaya Çıkan Bulgular

İlkokulda eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler nedeniyle yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini içeren çalışmalar meta-sentez yöntemlerinden tematik sentez yaklaşımıyla incelenmiştir. Elde edilen bulgular; yabancı öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar, yabancı öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar, öğretmenlerin yaşadığı yabancı öğrenci kaynaklı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri olmak üzere dört ana başlık altında incelenmiştir. Belirlenen her ana tema, kendi içinde temayla ilişkili alt temalara ayrılmıştır. Tablo 9’ da çalışmalardan elde edilen veriler kapsamında oluşturulan ana temalar sunulmuştur.

Tablo 3. Oluşturulan Ana Temalar

Ana Temalar	Çalışmalar
Öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22
Öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar	A1, A2, A3, A4, A6, A7, A10, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlar	A2, A3, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22

Aşağıda ana temalar altında toplanan sorunlara yönelik meta-senteze dahil edilen çalışmalardan alınmış örnek görüşlere yer verilmiştir:

“... Eğitimde en baştaki sorun dil sorunu. Çocuklar bizim dilimizi bilmedikleri için okumaya geçmeleri de bir hayli zaman alıyor. Okuma-yazmayı geç öğrendikleri için diğer dersleri de anlamaları geç oluyor.” (A1)

“Yöneticilerin ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerle ilk karşılaştıkları sorun dil farklılığı nedeniyle karşılıklı iletişim ve kültür sorunudur.” (A2)

“Türkçe dersi öğretim programlarının Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerileri kazandırması bakımından da incelenmesi ve bu yönde daha etkin programların geliştirilmesi gerekmektedir.” (A6)

3.1.1. Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Eğitimsel Sorunlar

Meta-senteze dâhil edilen tüm çalışmalarda yabancı öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlara yer verilmiştir. Yabancı öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar teması altında sorunlar üç alt tema olarak gruplandırılmıştır. Bunlar; dil problemleri, akademik başarısızlık ve eğitim programlarının yabancı öğrencilere uygun olmamasıdır.

Tablo 4. Öğrencilerin Yaşadığı Eğitimsel Sorunlar

Öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar	Çalışmalar	F
Dil problemi	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22	21
Akademik başarısızlık	A1, A3, A5, A7, A8, A12, A13, A14, A15, A18, A20, A21, A22	13
Eğitim programlarının uygun olmaması	A1, A4, A7, A9, A10, A13, A14	7

Dil problemi, meta-senteze dahil edilen çalışmalarda en fazla ele alınan sorun olmuştur. Dil problemi alt temasına bağlı olarak öğrenciler dersi anlamama, kitaplardan yararlanamama, öğretmenle iletişim kuramama gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yabancı öğrencilerde yaşanan akademik başarısızlık temasının nedeni olarak; dil problemi, veli ilgisizliği, öğrencilerin yaşadığı uyum problemleri gösterilmiştir. Alt tema olarak alınan eğitim programlarının yabancı öğrencilere uygun olmamasına bağlı olarak yabancı öğrencinin dil öğrenene kadar

ders kitaplarını anlamamasının ve derse katılamamasının, programın gerisinde kalmasına neden olduğu belirtilmiştir. Aşağıda meta-senteze dahil edilen çalışmalarda öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlara vurgu yapan görüşlerden bazılarına yer verilmiştir.

“... Az da olsa dil eğitimi verilmeden okullara gönderildikleri için okuma yazma öğrenmeleri zor oluyor.” (A1)

“Türkçe bilmek yalnızca derste anlatılanları, okuduklarını, eğitim materyallerini anlamayı sağlamakla kalmayıp toplumsal uyumu da kolaylaştırmaktadır.” (A4)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı akademik sorunlar; dersti anlayamama, okuma-yazma sorunu, ödev yapmama, derse ilgisizlik ve müfredat farkıdır.” (A5)

“Öğrencilerin eğitim-öğretiminde, temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinde sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.” (A7)

3.1.2. Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sosyal Sorunlar

Yabancı öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar teması altında kodlar üç alt tema olarak gruplandırılmıştır. Bunlar: Uyum problemleri, kültür farklılığı, iletişim sorunlarıdır.

Tablo 5. Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sosyal Sorunlar

Öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar	Çalışmalar	f
Uyum problemleri	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A10, A11, A12, A13, A14, A17, A18, A19, A20, A21, A22	18
Kültür farklılığı	A1, A2, A4, A5, A7, A13, A14, A19,	8
İletişim sorunları	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A10, A11, A13, A14, A17, A18, A19, A20, A21, A22	17

Yabancı öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar temasında, meta-analize dahil edilen çalışmalarda en fazla uyum ve iletişim sorunlarına yer verilmiştir. Öğrencilerin her birinin farklı kültürlere sahip ülkelerden gelmesi ve dil bilmemeleri sorunun kaynağı olarak belirtilmiştir. Çalışmaların bulgularına göre; yabancı öğrenciler dil problemi nedeniyle Türk öğrencilerle iletişim kuramamakta ve kendi dilini bilen diğer yabancı öğrencilerle daha fazla yakınlaşmaktadır. Bu da öğrenciler arasında gruplaşmaya ve kültürel değerlerin birbirine uyum sağlamasına engel olmaktadır. Uyum sorunları, iletişim sorunları ve kültürel farklılık yaşayan yabancı öğrencilerden bazılarında istenmeyen davranışlarda artma görülmektedir. Aşağıda, meta-senteze dahil edilen çalışmalardan alınmış olan, öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunları anlatan görüşlere örnekler verilmiştir.

“Öğrencilerin dil sorunu çözümlenmedikçe, diğer öğrenciler de derste dikkatlerini dağıtıcı davranışlarda bulunmaktadır.” (A10)

“Davranış sorunlarından bir diğeri de sınıf ve okul kurallarını tanımamadır.” (A11)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve kültür farklılığı ile ilgili sorun yaşadıkları, bu durumun çocukların eğitim-öğretiminde kültürel değerlere yabancı kalmalarına ve ders içeriklerini yeterince anlayamamalarına neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.” (A7)

“Birbirimizi anlamadığımız için öğrencilerle iletişim kuramıyoruz.” (A6)

“Çocuklar Türkçe bilmedikleri için hem arkadaşları hem de öğretmenleri ile iletişim kurmakta güçlük yaşayabilmektedir.” (A5)

3.1.3. Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar

Meta-senteze dâhil edilen 22 çalışmanın 20’ sinde yabancı öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin yaşadığı sorunlara yer verilmiştir. Öğretmenlerin yaşadığı sorunlara yer veren çalışma sayısının çokluğunun ana nedeni; çalışmaların 18 tanesinin öğretmen görüşleriyle yapılmasıdır. Öğretmenlerin yaşadığı sorunların alt

temaları; dil sorunu, ders sırasında yaşanan davranış problemleri, yabancı veliler ile yaşanan iletişim eksikliği şeklinde gruplandırılmıştır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar

Öğretmenlerin yaşadığı sorunlar	Çalışmalar	F
Dil sorunu	A2, A3, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A17, A18, A19, A20, A21, A22	19
Davranış sorunları	A2, A3, A4, A5, A6, A7, A10, A11, A12, A13, A14, A18, A19, A20, A21, A22	16
Veli kaynaklı sorunlar	A4, A10, A11, A12, A13, A14, A19, A20, A21, A22	10

Meta-senteze dahil edilmiş olan öğretmenler ile yapılan çalışmalarda, yabancı öğrencisi olan öğretmenlerin dil konusunda sıkıntı yaşadığı belirlenmiştir. Öğretmenler, Türkçe bilmediği için dersi anlayamayan öğrencinin derste sıkıldığı ve buna bağlı olarak derste istenmeyen davranışlar yaptığını belirtmişlerdir. Sınıf yönetimi konusunda yabancı öğrenciler nedeniyle sıkıntılar yaşanmaktadır. Yabancı öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda ortaya çıkan sorunlar nedeniyle ders süresinin verimli kullanılmadığı ve zaman kayıpları yaşandığı belirtilmiştir. Öğretmenler, yabancı öğrencilerle sağlıklı iletişim kuramadıkları için olumsuz davranışları düzeltmede yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, iletişim konusunda hem öğrenci hem veli ile sıkıntı yaşadığını ifade etmişlerdir. Öğretmen-öğrenci-veli iş birliği konusunda istenen verimin alınmadığı vurgulanmıştır. Aşağıda, meta-senteze dahil edilen çalışmalardan alınmış olan, öğretmenlerin yaşadığı sorunları anlatan görüşlere yer verilmiştir.

“Yabancı uyruklu öğrencilerin sürekli hareket hâlinde olmalarının sınıf yönetimini zorlaştırdığı düşünülmektedir.” (A3)

“Eğitim sürecinde aile ile iş birliği yapmanın önemi düşünüldüğünde, öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin aileleri ile iletişim kurma problemi yaşamaları üzerinde durulması gereken bir konudur.” (A5)

“Ara sınıfa kaydettiklerimiz dil bilmediği için uyum sorunu yaşıyorlar. Özellikle dördüncü sınıfa kaydettiğimiz çocuklar hiçbir şey öğrenmeden gidiyorlar.” (A11)

3.1.4. Yabancı Öğrenci Sorunlarının Çözümüne Dair Ortak Öneriler

Araştırma kapsamında ulaşılan ve incelenen 20 çalışmada tespit edilen sorunların çözümüne dair çalışmalar kapsamında çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Sorunların çözümü için belirlenen öneriler, meta-sentez çalışmasında ana tema olarak alınmamış fakat çalışmaya katkı sağlayacağı için temalaştırılarak ayrı bir başlık olarak incelenmiştir. Geliştirilen öneriler meta-sentez yöntemi işlem adımları kullanılarak temalaştırıldığından dolayı dört farklı alt tema oluşturulmuştur. Belirlenen alt temalar şu şekildedir: MEB’ e yönelik öneriler, öğretmenlere yönelik öneriler, yabancı öğrencilere yönelik öneriler ve yabancı öğrencilerin ailelerine yönelik öneriler.

Tablo 7. Yabancı Öğrenci Sorunlarının Çözümüne Dair Ortak Öneriler

Temalar	Kodlar	Çalışmalar
MEB’e yönelik öneriler	Öğrencilere psikolojik destek	A1, A7, A10, A12, A13, A15, A21
	Sosyal etkinliklerin düzenlenmesi	A1, A2, A3, A10, A18, A21, A22
	Türkçe dil kursları açılması	A1, A2, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A18, A21

	Denklik belgesinin gerçeğe uygunluğu	A2, A7, A13
	Uyum sınıfları açılması	A2, A5, A7, A9, A11, A13, A18, A19
	Sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması	A2, A6, A13
	Öğrencilerin okul ve sınıflara dağılımı	A2, A7, A12, A13
Öğretmenlere yönelik öneriler	Hizmet içi eğitim	A1, A3, A5, A6, A9, A12, A15, A18, A19, A20
	Farklı yöntemlerin kullanılması	A3, A4, A7, A9, A13, A14, A15, A19, A22
Öğrencilere yönelik öneriler	Türk arkadaş edinme	A3, A18
	Türkçe kurslarına devam etme	A12, A13, A14
	Okula düzenli devam etme	A13
Ailelere yönelik öneriler	Ailelere eğitim verilmesi	A1, A4, A5, A6, A7, A12, A13
	Türkçe dil eğitimi	A2, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A13, A15
	Okul ile iletişim halinde olma	A13

Meta-senteze dahil edilen çalışmalarda en fazla “Türkçe dil kursu açılması” önerisi (n=14) yer almaktadır. Türkçe dil kurslarının hem yabancı öğrenciler hem de aileleri için verilmesi önerilmektedir. Bu öneri, sorunların çözülmesinde ön koşul pozisyonundadır. Öneriler temasında en fazla önerinin MEB’ e yönelik olduğu görülmektedir. MEB’e yönelik önerilerinden bazıları şu şekildedir:

“Yöneticiler, üniversitelerle iş birliği yaparak sorunların çözümlerine yönelik seminerlere katılabilir ya da bu seminerlerin okullarındaki öğretmenlere verilmesini sağlayabilir.” (A1)

“Her öğrencinin okula başlamadan belirli bir süre dil kursuna yönlendirilmesi gerekmektedir.” (A2)

Öğretmenlere yönelik öneriler temasında, hizmet içi eğitim verilmesinin ve öğretmenlerin derslerinde farklı yöntem ve teknikler kullanmasının öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda bu önerilerle ilgili çalışmalardan bazı görüşlere yer verilmiştir.

“Öğretmenlerin öğretim içeriğinin analizi, öğretme stratejileri, ders araç ve gereçleri, ölçme araçları geliştirme ve değerlendirme gibi alanlarda mülteci öğrencilere dönük olarak mesleki gelişim ihtiyacı içerisinde oldukları tespit edilmiştir.” (A9)

“Tüm öğrencilerin, öğretmenlerin ve idarecilerin katılımı ile çeşitli etkinlikler ve programlar düzenlenebilir.” (A5)

Öğrencilere yönelik öneriler temasında “Türkçe kurslara devam etme” önerisinin vurgulandığı görülmektedir. Yabancı öğrenciler için halk eğitim merkezleri tarafından ücretsiz Türkçe kursları açılmaktadır. Kurslara katılım zorunlu olmadığı için aileler ve öğrenciler düzenli şekilde devam etmemektedir. Öğrencilerin açılan kurslara gönüllü ve aktif katılımı önemlidir. Çalışmalardan elde edilen örnek görüşler şu şekildedir:

“Yabancı uyruklu öğrencilerin okul devamsızlığı önlenmelidir.” (A12)

“Türkçelerini geliştirmeleri ve Türk öğrencilerle kaynaşmalarını sağlamak amacıyla çeşitli aktiviteler düzenlenebilir, ayrıca öğretmenler ev ziyaretleri yapabilir.” (A14)

Çalışmalarda, yabancı öğrencilerin ailelerine yönelik önerilerde “dil eğitimi” almanın (n=10) ön plana çıktığı görülmektedir. Sadece öğrencinin Türkçe öğrenmesi okul-aile iş birliği için yeterli olmamaktadır. Okul ile iletişim kurmak ve öğrencilere eğitimiyle ilgili destek olabilmek için ailelerin de dil bilmesi gereklidir. Çalışmalardan elde edilen bazı örnek görüşler şu şekildedir:

“Öğrencilerin yaşadığı sorunların önlenmesi ve okul-aile iş birliğini sağlanması adına ailelere yönelik psikososyal eğitim programları düzenlenebilir.” (A5)

“Ailelerin Türk kültürünü ve Türk eğitimini kabullenmesi, çocuklarına ilgi göstermesi, öğretmenlerle iletişim kurması ve Türkçe kurslara katılması önerilir.” (A7)

3.2. Görüşme Yoluyla Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın ikinci kısmında, çalışma grubunda yer alan öğretmenlere ve yabancı öğrencilere, yabancı öğrencilerin yaşadıkları sorunların neler olduğunu anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Katılımcıların görüşleri sonucu ortaya çıkan temalar aşağıdaki Tablo 8’ de görülmektedir.

Tablo 8. Öğretmenlere Göre Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar

Temalar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5
Dil bilmeme	✓	✓	✓	✓	✓
Aile desteği		✓	✓		
Akademik sorunlar	✓	✓	✓	✓	✓
Uyum sorunları			✓		✓

Aşağıda, çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin, yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlara yönelik görüşlerini ifade eden örneklere yer verilmiştir.

“Hem yabancı uyruklu öğrenciler hem sınıf arkadaşları hem de öğretmenleri olarak bizler için sorunlara açık bir durum oluşmasının kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum. Dil bilmedikleri için en basit sorunu çözmek bile zorlaşıyor.” (Ö3)

“Dil bilmeden gelen yabancı öğrenciler okulda ve sınıfta iletişim sorunları yaşıyor. Aile ve öğrenciyle iletişimde güçlükler yaşıyor.” (Ö2)

“Derslere katılmıyorlar. Pasif dinleyici konumundalar. Derste sıkıldıklarını gözlemliyorum.” (Ö5)

“Anlatılanları anlamıyorlar ya da kendilerini ifade edemiyorlar. Dil bilmedikleri için öğrenme süreci uzuyor.” (Ö4)

Çalışma grubunda yer alan yabancı öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen öğrenci cevapları, Tablo 9’da temalara ayrılarak verilmiştir. Öğrenciler dil bilmedikleri için başta zorlandıklarını fakat Türkçe öğrendikten sonra sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9. Yabancı Öğrencilere göre Kendilerinin Karşılaştığı Sorunlar

Temalar	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9	Y10
Dil bilmeme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Aile desteği	✓					✓				✓
Akademik sorunlar	✓				✓					✓
Uyum sorunları		✓							✓	✓

Aşağıda, çalışma grubunda yer alan yabancı öğrencilerin, kendilerinin karşılaştığı sorunlara yönelik görüşlerini ifade eden örneklere yer verilmiştir.

“Benim sorunum Türkçeyi çok iyi bilmemek.” (Y3)

“Biraz dil sorunu olduğu için dersleri iyi anlayamıyorum.” (Y2)

“Evde en iyi Türkçe bilen benim. Annem ve babam daha öğrenemedi. Ailem bana derslerde sorun yaşadığımda yardımcı olamıyor.” (Y10)

3.2.1. Yabancı Öğrenci Sorunlarının Çözümüne Dair Ortak Öneriler

Yapılan görüşmelerde, öğretmenlere ve öğrencilere; karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik önerileri sorulmuştur. Öğretmenler, yabancı öğrenciler için dil kursu, hazırlık sınıfı, yabancılara ayrı sınıf, velilere dil kursu, uygun denklik belgesi verilmesini önermiştir. Öğrenciler; ders sayısının artması ve okul sonrası kurslar açılmasını istemiştir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

4.1. Yabancı İlkokul Öğrencilerinin Yaşadığı Sorunlar

Çalışmada; ilkokullarda yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunları öğretmen ve öğrenci açısından ele almak, sorunlar için uygulanan çözümleri belirlemek ve sorunlara yönelik çözüm önerileri bulmak amaçlanmıştır. Meta-sentez yönteminin kullanılması yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlara yönelik yapılan akademik çalışmaların detaylı incelenmesini sağlamıştır. Okul ortamında bu sorunları yaşayan yabancı öğrenci ve onların öğretmenleri ile görüşme yapmak doğrudan veri elde etmeyi sağlamıştır ve iki yöntemin sonuçları karşılaştırılmıştır.

Meta-sentez çalışması ve görüşmelerden elde edilen bulgulara göre en önemli sorun “dil sorunu” olarak görülmektedir. Öğrencilerin, Türkçe bilmeden okullarda eğitim almaya başlaması hem akademik hem de çevreyle iletişim konusunda sorunlara neden olmaktadır. Benzer sonuçlara Biçer, Çoban ve Bakır (2014), Mert ve Çıplak (2017), Duygu (2016), Delen ve Erçoşkun (2019), Kılınç (2019), Kılınç (2014), Şahan (2012) ve Demir (2020) de çalışmalarında ulaşmıştır. Dil bilmemesi öğrencinin dersi anlamasına engel olmaktadır. Polat’ ın (2012) çalışmasında da dil bilmeyen yabancı öğrencilerin dersi anlamadığı, etkinliklere katılamadığı, ödevlerini yapamadığı ve sonuç olarak akademik başarılarının düşük olduğu belirtilmiştir. Sarıahmetoğlu’ nun (2019) çalışmasında da yabancı öğrencilerin Türkçe bilmemesinden kaynaklı akademik sorunlar yaşadığı ve arkadaşları tarafından dışlandığı belirtilmiştir.

Görüşme yapılan okuldaki öğretmenler de sorunların ana nedeni olarak “dil bilmeme” yi vurgulamıştır. İlkokul dönemindeki öğrenciler hem yaşlarının küçük olması hem de dil bilmedikleri için kendilerini ifade etmekte ve uyum sağlamada sorun yaşamaktadır. Öğrencilerin okuldan soğuduğu ya da okulda istenmeyen davranışlar yaptıkları belirtilmiştir. Delen ve Erçoşkun’ un (2019) çalışmalarında da yabancı öğrencilerin derste sıkıldığı, ders dışı şeylerle ilgilendiği, derste diğer yabancı öğrencilerle konuştuğu bulgularına yer verilmiştir. Sarıahmetoğlu (2019) çalışmasında, yabancı öğrenci sayısının arttığı okullarda şiddet olaylarının ve gruplaşmanın fazla olduğunu belirtilmiştir.

Çalışmada, yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlardan birinin de “uyum sorunları” olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İncelenen nitel çalışmalar ve yapılan görüşme verileri sonucunda öğrencilerin farklı kültürlerden gelmeleri, aile yapıları ve anadil farklılığı gibi nedenlerin okula uyumda sorun yaşamalarına neden olduğu tespit edilmiştir. Yabancı öğrencilerin okula başladıkları ilk zamanlar çekingen davrandığı daha sonra arkadaş edinmede kendi anadilini bilen öğrencileri seçtiği vurgulanmıştır. Bunun sonucunda, Türkçeyi öğrenmede zorlandıkları ve Türk kültürüne uyum sağlama konusunda yavaş yol aldıkları belirtilmiştir. Şahan’ ın (2012) çalışmasında, farklı bir ülkede eğitim alan çocukların uyum sorunlarının çözülmesinin akademik başarıyı arttırdığı ifade edilmiştir. Kılınç’ ın (2014) çalışmasında da öğrencilerin arkadaşlık sorunu, iletişim sorunu, kültür farklılığı sorunları yaşadığı vurgulanmıştır. Öğrencilerin Türk kültürüne uyum sağlama çabalarının aileleri, öğretmenleri ve okulları tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Çalışma sonucu ulaşılan yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlardan biri “aile desteğinin yeterince olmaması” dır. Elde edilen bulgulara göre; ailelerin genelde Türkçe bilmediği, okulla ve öğretmenle iyi iletişimlerinin olmadığı ve dil probleminin çözümü için acele etmedikleri görülmüştür. Özellikle ilkokul dönemi öğrencilerin aile desteğine ihtiyaçları olduğu bir süreçtir. Yapılan çalışmalar küçük sınıflarda derslerine çalışırken ailelerinin desteğini alan, aileleriyle etkinlikler yapan öğrencilerin akademik başarısının arttığı yönündedir (Şad, 2012; Doğan, 2021). Şahan’ ın (2012) çalışmasında da ailenin eğitim düzeyinin ileri olmasının ve geldiği ülkenin dilini bilmesinin, çocukların uyumu ve başarısında olumlu katkısı olacağı yönündedir. Bu nedenle öğrencilerin dil bilmesi kadar ailelerinin de dil bilmesi çok önemlidir. Geldiği ülkenin dilini öğrenen aileler çocuklarına derslerinde yardımcı olabilir ve diğer yandan çocuklarının öğretmenleri ile sağlıklı bir iletişim kurabilir.

4.2. Yabancı Öğrencisi Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar

Meta-sentez kapsamında incelenen çalışmalarda, öğretmenlerin yabancı öğrenci kaynaklı yaşadığı sorunlara ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Bu sorunlar; öğrencilerin Türkçe bilmemesi, öğrencilerin davranış sorunları ve veli kaynaklı sorunlar olarak gruplandırılmıştır. Benzer sorunlar görüşme yapılan öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Öğretmenlerin görüş birliği şeklinde ifade ettiği sorunlar nedeniyle eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken sıkıntı yaşandığı belirtilmektedir.

Öğretmenler; öğrencilerin Türkçe bilmediği için dersi anlamama, sorulara cevap verememe, ders etkinliklerini yapamama sorunlarıyla karşılaştığını vurgulamıştır. Bu nedenle yabancı öğrencilerin derslerde akademik başarı düzeyleri istenen seviye gelememekte ve buna bağlı öğretmen motivasyonunun da olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, öğrencilerin derslere katılmak istediğini ama iletişim problemi nedeniyle kendilerini ifade edemediklerini belirtmiştir. Duygu (2016), Güngör ve Şenel (2018), Delen ve Erçoşkun (2019), Kılınç' ın (2019) çalışmalarındaki bulgular ile bu sorunlar örtüşmektedir. Şensin' in (2016) çalışmasında, öğretmenlerin yabancı öğrenciler nedeniyle daha fazla yorulduğu ve motivasyonlarının olumsuz etkilendiği belirtilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre, eğitim programlarının ve ders kitaplarının yabancı öğrencilere uygun olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin Türkçe dil becerilerinin bulunduğu sınıfla eşit olmaması ders içeriklerini anlamalarında zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır. Ayrıca farklı kültürlerden gelen öğrenciler Türk kültürünü bilmedikleri için derslerdeki kültürel ve milli değerlerle ilgili kazanımları almakta zorlanmaktadır. Erdem' in (2017) çalışmasında; öğretmenlerin eğitim programlarının içerik analizi, öğretim yöntemleri, ders araç-gereç seçimi ve ölçme değerlendirme aşamalarında yabancı öğrenciler nedeniyle sorunlar yaşandığı belirtilmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilere verilen denklik belgesinin öğrencinin akademik yeterliliğini doğru şekilde yansıtmadığı belirtmiştir. Öğrencilerin akademik becerisinin sınıf seviyesinin altında olduğu ya da eğitime ara verenlerin yaş olarak sınıf arkadaşlarından büyük olmasının sorunlara neden olduğu belirtilmiştir. Sarıahmetoğlu' nun (2019) çalışmasında da denklik işlemleri nedeniyle yaşından küçük sınıflara devam eden öğrencilerle yaşanan sorunlara yer verilmiştir. Denklik işlemlerinde öğrencinin akademik, psikolojik ve fiziksel uygunluğu göze alınmalıdır. Geldiği sınıfta öğretmenlere gözlem süresi verilebilir.

Eğitim-öğretim aşamasında öğretmenler, yabancı öğrencilerin istenmeyen davranışlar yaptıklarını belirtmiştir. Ders sırasında sıkılan yabancı öğrencilerin derste konuştuğu, dersle ilgilenmediği, sınıfta ayakta dolaştığı belirtilmiştir. Teneffüslerde de arkadaşlarıyla sorun yaşadığı, şiddet ve kaba sözler kullanma gibi olumsuz davranışlar gösterdiği ifade edilmiştir. Dil ve kültür farkı iletişim sorunlarının çözülmesini zorlaştırmaktadır. Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010), Delen ve Erçoşkun (2019) ve Topsakal, Merey ve Keçe (2013) çalışmalarında da yabancı öğrencilerde dil öğrenene kadar uyum sorunları ve olumsuz davranışların daha fazla görüldüğü ifade edilmiştir. Öğretmenlerin çalışmalarda elde edilen bulgulara göre, yabancı öğrencilerin velileri ile iletişim sorunları yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı öğrenci velilerinin, Türkçe öğrenme konusunda yeterince çaba sarf etmediği dile getirilmiştir. Hatta çoğu öğrencinin okulda kısa sürede Türkçe öğrenebildiği fakat ailelerin Türkçe öğrenmeden ülkede yaşadığı belirtilmiştir. Türkçe bilmediği için veliler öğretmenler ile görüşmeye gelmek istememekte, çocuklarının derslerine yardımcı olamamaktadır. Duygu' nun (2016) çalışmasında da yabancı velilerin öğrencilere derslerinde yardımcı olmak istediğini fakat Türkçeyi iyi bilmedikleri için yapamadıkları şeklinde benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Öğrencilerde görülen uyum ve davranış sorunlarını çözmek için veli ile iş birliği yapmakta zorlandıkları öğretmenler tarafından çalışmalarda belirtilmiştir. Veli okula görüşme için gelse de iletişim sorunları yaşandığı için verimli sonuç alınamamaktadır. Şahan' ın (2012) çalışmasında benzer şekilde ailenin okula karşı ilgisiz olması sonucunda öğrencide disiplinsiz davranışlar görüldüğü belirtilmiştir.

Bazı öğretmenlerin zorluklarına rağmen yabancı öğrencileri kültürel bir zenginlik olarak gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler küresel dünyada farklı ülkelerden gelen öğrencilerin bir arada eğitim almasını sosyal açıdan bir kazanım olarak gördüklerini ifade etmiştir. Benzer sonuçlara Özdemir (2016), Polat (2012) ve Duygu (2016) da çalışmalarında ulaşmıştır. Farklı ülkelerden gelen öğrenciler ile Türk öğrenciler arasında kültürel kaynaşma ve çok kültürlü eğitim ortamı meydana gelmektedir.

4.3. Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Meta-sentez çalışmasından elde edilen temaların incelenmesi ve görüşme verileri sonucunda yabancı öğrenciler ile ilgili eğitim-öğretim alanında karşılaşılan sorunlara hangi çözümlerin uygulandığı ve uygulanabilecek çözüm önerilerine ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin ve yabancı öğrencilerin yaşadıkları sorunları çözmek için kullandığı çözümlere çalışmalarda yer verilmiştir. Öğretmenler, öğrencilere yardımcı olmak için; arkadaşlarıyla kaynaşmalarını sağlamaya çalıştıklarını belirtmiştir. Ayrıca Türkçeyi bilen diğer yabancı öğrencilerin yardımıyla iletişim kurmaya çalıştıklarını ve derste etkinlikler sırasında bu öğrencilerden arkadaşlarına çeviri yapmaları istenmektedir. Ayrıca dersleri canlandırarak anlatma, görsel materyaller kullanma, dersi oyunlaştırma da diğer kullanılan yöntemlerdendir. Öğretmenler, çeviri konusunda teknolojik aletleri de kullanmaktadır. Google çeviri sayesinde öğrenciler ve veliler ile iletişim kurmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Sarıtaş ve vd. (2016) ve Güngör' ün (2015) çalışmalarındaki sonuçların da benzer olduğu görülmektedir.

Yabancı öğrencilerin en büyük sorunu olan dil problemi için farklı yaş gruplarına yönelik halk eğitim merkezleri tarafından verilen Türkçe kursları vardır. Öğrencilerin okul saatleri dışında bu kurslara katıldığı belirtilmiştir. Ayrıca veliler için de ücretsiz Türkçe kursları verilmektedir. Türkçe kurslarına katılım isteğe bağlıdır. MEB tarafından yürütülen "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)" yabancı öğrencilerin dil problemlerine yönelik bazı çözümler getirmiştir. Öğrencilerin Türkçe dil seviyesi için seviye belirleme sınavları yapılarak, sınav sonuçlarına göre yetersizlik görülen öğrenciler için ayrı dil sınıfları açılmıştır. Öğrenciler bu sınıflarda eğitimine devam ederek Türkçesi yeterli seviyeye geldiğinde denklik sınıflarına geri dönmektedir. Görüşme yapılan okulda da PIKTES Projesi kapsamında bir dil sınıfı bulunmaktadır.

Meta-sentez çalışmasında öneriler başlığı altında incelenen çalışmalardaki ortak çözüm önerileri yer almaktadır. MEB'e yönelik öneriler: Öğrencilere psikolojik destek sağlanması, sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, Türkçe dil kursları açılması, denklik belgesinin gerçeğe uygunluğu, uyum sınıfları açılması, sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması, öğrencilerin okul ve sınıflara dengeli dağılımı şeklinde sıralanmıştır. Öğretmenlere yönelik öneriler: Hizmet içi eğitim verilmesi ve öğretmenlerin derslerde farklı yöntem ve teknikler kullanmasıdır. Öğrencilere yönelik öneriler: Türk arkadaş edinme, Türkçe kurslarına devam etme ve okula düzenli devam etme yönündedir. Ailelere yönelik öneriler: Ailelere eğitim verilmesi, Türkçe dil eğitimi ve okul ile iletişim halinde olma şeklindedir.

Dünyada farklı ülkelerdeki yabancı öğrencilerin sorunları için kullanılan yöntemlerin incelenmesi sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Belçika'da göçmen öğrencilerin çok olduğu okullarda göçmen çocukların sorunlarının azalması için onlara yönelik ders saatlerinde artış yapılmakta ve rehberlik hizmetleri verilmektedir (Sarıkaya, 2014). Almanya' da 1980'li yıllarda yoğun göç sonucu artan Türk öğrenciler için uyum sınıfları açılarak, onlara Türkçe dersler verilmiş ve Almanca dil eğitimi de yoğunlaştırılmış şekilde yapılmıştır (Arslan, 2006). Şahan' ın (2012) araştırma sonuçları da benzer uygulamaların olduğuna yer vermiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları; meta-sentez kısmı Türkiye' de Nisan 2022 tarihine kadar yapılmış olan, yabancı uyruklu ilkökul öğrencileriyle ilgili, nitel yaklaşımla yürütülen, YÖKTEZ veri tabanında ulaşılabilen tez ve ERIC, SSCI, ULAKBİM, EBSCO, ASOS, HIC, Emerald veri tabanlarında, Google akademik arama motorunda erişim engeli olmayan makalelerle sınırlıdır. Çalışmanın ikinci kısmı, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Konyaaltı ilçesinde bir ilkökulda çalışan 5 sınıf öğretmeninin ve eğitimine devam eden 10 yabancı uyruklu dördüncü sınıf öğrencisinin yarı-yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

5. ÖNERİLER

5.1. Millî Eğitim Bakanlığına Yönelik Öneriler

1. Türkçe bilmeyen yabancı öğrenciler için uygun eğitim programları hazırlanabilir.
2. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler hakkında öğretmenlere hizmet içi kurslar verilebilir.
3. Türkiye' de eğitim almaya başlayacak ara sınıf öğrencilerine öncelikle Türkçe dil sınavları yapılmalı, yeterli düzeyde Türkçe bilgisi varsa Türk öğrencilerle eğitim almaya başlamalıdır.

4. Öğrencilerin denklik belgelerinde ölçütler belirlenmeli ve yabancı uyruklu öğrenci yaşına ve akademik yeterliliğine uygun sınıfta eğitim almalıdır.
5. Yabancı öğrencilerin velilerine de Türkçe dil kursları zorunlu tutulmalıdır. Okul aile iş birliği için ailelerin de Türkçe öğrenmesi gereklidir.
6. Yabancı öğrenciler uygun Türkçe seviyesine gelene kadar ayrı sınıf ya da okullarda kendi anadili ile eğitim ve Türkçe eğitim birlikte verilebilir.
7. Yabancı öğrencilerin dağılımında belirli okullarda yoğunlaşma olmasının önüne geçilmelidir. Sayının fazla olması o okullarda eğitim gören Türk öğrencileri de etkilemektedir.
8. Yabancı öğrenciler için kendi anadilinde belirli aralıklarla eğitimler verilebilir.
9. Türk kültürüne uyum sağlaması için yüz yüze ya da çevrimiçi eğitimler verilebilir. Kültürel, sportif faaliyetler düzenlenebilir.
10. Öğrencilerin okula düzenli devamı için önlemler alınabilir.
11. Yabancı öğrencinin kayıtsız okula devam etmesi durumunun belirli bir süre ile sınırlandırılmalı ve ilgili kurumlar tarafından kontrolü sağlanmalıdır.
12. Yurtdışına çıkışlarda okula bilgi verilmesini zorunlu tutan bir sistem olmalıdır.
13. Yabancı velilere yönelik eğitimler verilebilir.
14. Yabancı öğrencilere psikolojik yardım alabilecekleri merkezler açılabilir.
15. Türk milli kültür ve değerleri hakkında yabancı öğrenciler ve aileleri bilgilendirilmelidir.

5.2. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Öğrencileri ve ailelerini yakından tanımak için aile ziyaretleri yapılmalıdır.
2. Yabancı öğrencileri sınıfta birlikte oturtmamalı fakat tercüme yapabilecek düzeyde dil bilgisi olan arkadaşlarına yakın oturtmalıdır.
3. Sınıfta yabancı öğrencilere uygulamalı ve kendilerinin de yapmalarını sağlayacak tarzda etkinliklerle ders anlatmalıdır.
4. Öğretmenler yabancı öğrencilerle ilgili eğitimlere katılmalıdır.
5. Türk ve yabancı öğrencilerin kaynaşmalarını sağlayacak etkinlikler düzenlemelidir.
6. Türk öğrencilere ve yabancı öğrencilere uyum, kabullenme ve birlikte yaşama kültürünü kazanma konusunda destek olunmalıdır.
7. Öğrencinin ailesi ile iyi iletişim kurmalı ve öğrencinin devamsızlık yapması engellenmelidir.
8. Gerekiyorsa yabancı öğrencinin düzeyine uygun bireyselleştirilmiş eğitim planı düzenlemelidir.
9. Yabancı öğrencinin kendini sınıfta güvende hissetmesini sağlayacak eğitim ortamı sağlamalıdır.

5.3. Yabancı Öğrencilere ve Velilerine Yönelik Öneriler

1. Aile olarak dil kursuna katılarak yaşadıkları ülkenin diline hâkim olmalıdır.
2. Öğrenciler Türk arkadaşlarıyla yakınlaşarak onlarla zaman geçirmelidir.
3. Türk kültürünü öğrenmek ve uyum göstermek için çaba göstermelidir.
4. Aileler ve öğrenciler eğitime önem vermelidir. Aileler, okul ile iletişim halinde olarak var olan sorunların çözümü için üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeliler.
5. Aileler evde Türkçe konuşmalı ve çocukların Türkçe çizgi film, televizyon kanalları izlemesi sağlanmalıdır.
6. Öğrenciler evde Türkçe kitaplar okumalıdır.

5.4. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarını belirlemek için seçilen çalışma grubu genişletilerek ülke genelinde bir çalışma yapılabilir.
2. Bu araştırma ilkokullardaki yabancı öğrencilere yöneliktir. Eğitimin diğer kademelerindeki yabancı öğrenciler ile ilgili yapılabilir.
3. Farklı branşlardaki öğretmenlerin yabancı öğrenciler ile ilgili yaşadığı sorunlara yönelik çalışma yapılabilir.

4. Yabancı öğrencilerle aynı sınıfta eğitim alan Türk öğrencilerin yaşadıkları sorunlarla ilgili bir çalışma yapılabilir.

5. Çalışma nitel bir araştırma olarak desenlenmiştir. Ancak yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadıkları sorunları ortaya çıkarmak amacıyla ölçek uygulamasına dayalı daha geniş çaplı bir araştırmanın yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Alkalay, G., Kıral, B., & Erdem, A. R. (2021). İlkokul yönetici ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 231-249. <https://doi.org/10.21666/muefd.809182>
- Anis, R. (2019). Devlet ilkokullarında eğitim gören Suriyeli öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Arslan, M. (2006). Almanya'daki Türk işçi çocuklarının eğitim sorunları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 233-245. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/219374>
- Atalay, N., Kılıç, Z., Anılan, B., Anılan, H. ve Anagün, S. Ş. (2022). Suriyeli mülteci çocukların Türk okullarındaki eğitimleri: ilkokul öğretmenlerinin deneyimleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 29, 264-282, doi: 10.14689/enad.29.10
- Başkale, H. (2016) Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/753041>
- Biçer, N., Çoban, İ., ve Bakır, S. (2014). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin karşılaştığı sorunlar: Atatürk Üniversitesi örneği. *Journal of International Social Research*, 7(29), 125-135. https://www.bilgicik.com/wp-content/uploads/2018/05/bicer_nursat_vdx.pdf
- Bozan, M.A, Akçay, A.O ve Karahan, E. (2021). İlkokullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin uyum sürecinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50 (1), 309-335. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.960017>
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve insan hakları. *Moment Dergi*, 2 (1), 60-80. <https://doi.org/10.17572/mj2015.1.6080>
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (Geliştirilmiş 13. Baskı). Ankara: Pegem.
- Coşgun, Ö. D. ve Karamustafaoğlu, O. (2017). İlkokul üçüncü ve dördüncü sınıf mülteci öğrencilerin madde kavramına ilişkin düşünceleri. *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 525-540. <https://pdfs.semanticscholar.org/491c/1280dc22108ca85066881949c2fa5b3dc929.pdf>
- Çalışır, M. ve Özaslan H. (2021) Yabancı uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi: Bir durum çalışması. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 192-213. DOI: 10.29000/rumelide.1011389.
- Delen, A., ve Ercoşkun, M. H. (2019). Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu ilkokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının nitel açıdan incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (223), 299-322. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/48112/609228>
- Demir, M. (2020). *Milli eğitime bağlı devlet okullarında yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 175-201. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/21491/230375>
- Duygu, H. (2016). *Alanya örneğinde yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Doğan, M. F. (2021). İlkokul 1. Sınıfta aile katılımı: sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6 (1), 217-229. <https://dergipark.org.tr/en/pub/turkegitimdergisi/issue/62994/895481>
- Doğan, S. ve Özdemir, Ç. (2019). Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(69), 124-141. <https://doi.org/10.17755/esosder.411180>
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-42. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mead/issue/30039/322019>
- GİM. (2020). Göç İdaresi Müdürlüğü. Erişim tarihi 11/10/2021 https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf
- Güngör F. (2015). *Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Güngör, F. ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkökullerinin eğitim öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri, *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ajes/issue/38903/454575>
- İçöz, H. (2019). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlar (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İmamoğlu, H., Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilkökullerine dair öğretmen görüşleri: Sinop İli örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 529-546. <https://dergipark.org.tr/en/pub/joiss/issue/32387/360214>
- Kara, M. ve Özenç, M. (2021). Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlara odaklanan araştırmaların eğilimleri: betimsel içerik analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50 (1), 249-279. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.957676>
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma teknikleri* (34.Basım). Ankara: Nobel.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tushad/issue/31792/350444>
- Kaya, A. (2022). Suriyeli Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Zorluklar. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 6 (3), 89-99. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/jmse/issue/73330/1168115>
- Kılınç, E. (2014). *Antalya'da yaşayan yabancı uyruklu aile çocuklarının karşılaştığı eğitim sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu Örneği)* (Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Kılınç, B.B. (2019). *İlkokula devam eden yabancı uyruklu öğrenciler ile T.C. Vatandaşı öğrencilerin birlikte eğitim almaları ile ilgili veli ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kıroğlu, K., Kesten, A. ve Elma, C., (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyokültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 26-39. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mersinefd/issue/17376/181441?publisher=mersin?publisher=mersin>
- Koçoğlu, A., & Yelken, T. Y. (2018). Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerileri kazandırma sürecinde ilkökuller Türkçe dersi öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 131-160. <https://dergipark.org.tr/en/pub/enad/issue/38696/450077>
- Koşak, M. A. & Atasoy, R. (2022). Suriyelilerin Temel Eğitim Sistemine Entegrasyonunda Şanlıurfa İli Özelinde Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Sorunlar. *Harran Maarif Dergisi*, 7 (2), 150-178 . DOI: 10.22596/hej.1144890
- Kömürcü, B. (2019). Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilerin varlıklarına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kubilyay, S. ve Akbaşlı, S. (2021), Geçici koruma altındaki öğrencilerin öğretme-öğrenme ortamı bağlamında okula uyumu. *Milli Eğitim Dergisi*, 50 (1), 405-445. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.960503>
- Landis, J. R., ve Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 159-174. <https://doi.org/10.2307/2529786>
- Mert, İ. S., ve Çiplak, B. (2017). Suriyeli ve diğer yabancı öğrencilerin Türk eğitim sistemine adaptasyonu ve okul içi iletişimlerine yönelik bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2), 68-79. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uiibd/issue/29926/318033>
- Moralı, G. (2018). Ders öğretmek Türkçenin İngilizce dilinde öğretiminde problemler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15), 1426-1449. <https://doi.org/10.26466/opus.443945>
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Polat, F. (2012). *Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Sağlam, İ. H. ve Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7 (2), 310-323. <https://doi.org/10.19126/suje.335877>
- Saraçoğlu, M. (2015). *Türkiye'de geometrik düşünme üzerine yapılan araştırmalara ilişkin bir meta-sentez*. Doktora Tezi. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Sarıahmetoğlu, H. (2019) *Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.

- Sarıkaya, H.S. (2014). Belçika Flaman bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunların incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8: 246-260. <https://www.researchgate.net/profile/Hakan-Sarikaya/publication/322477785>
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pausbed/issue/34754/384374>
- Sılğan, Y. (2022). Okul yöneticileri ve öğretmenler gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitimde yaşadıkları sorunların incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Türkiye Göç Raporu (2016). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi. <http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/351>
- Şad, S. N. (2012). Investigation of parental involvement tasks as predictors of primary students' Turkish, math, and science & technology achievement. *Eğitim Araştırmaları Eurasian Journal of Educational Research*, 49,173-196. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1057378.pdf>
- Şahan, G. (2012). *Almanya'da ilkokullara devam eden Türk öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin nitel bir analizi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye'den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1116-1134. <http://ilkogretim-online.org.tr/>
- Taşçı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş*, 10 (4), 177-204. <https://www.academia.edu/32723082/>
- Thomas, J. ve Harden, A. (2008). Methods for the thematic synthesis of qualitative research in systematic reviews. *BMC Medical Research Methodology*, 8(45), 1-10. <https://10.1186/1471-2288-8-45>.
- Topsakal, C., Merey, Z. ve Keçe, M. (2013). Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim-öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 546-560. <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/33854684/>
- Turan, M., & Polat, F. (2012). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Qualitative Studies*, 12(4), 31-60. <https://dergipark.org.tr/en/pub/nwsaqual/issue/31521/340805>
- Türnüklü, A. (2001). Eğitim bilim alanında aynı araştırma sorusunu yanıtlamak için farklı araştırma tekniklerinin birlikte kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 26(120), 8-13. <http://213.14.10.181/index.php/EB/article/view/5242/1404>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldız Yılmaz, N. ve Demir, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin sorunları ile çözüm önerilerinin değerlendirilmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 535-556. <http://doi.org/10.23863/kalem.2021.197>

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı: Bu araştırmanın etik kurul izni, Akdeniz Üniversitesi 23.12.2020 tarihli oturumunda alınan 21/297 sayılı karar ile alınmıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar katkı oranı %80, ikinci yazar katkı oranı %20'dir.